

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

**SENIOR CERTIFICATE/
NATIONAL SENIOR CERTIFICATE**

KREITI YA 12

SEPEDI LELEMETLALELETŠO LA BOBEDI (SAL)

LEPHEPHE LA PELE (P1)

DIBATSELA 2020

TLHAHLO YA GO SWAYA

LIMPOPO

MEPUTSO: 120

Palomoka ya matlakala a tlhahlo ya go swaya ke 9.

KAROLO YA A: TEKATLHALOGANYO**POTŠIŠO YA 1**

- 1.1 1.1.1 B/Go swa ga tlhago/hlaga. (1)
- 1.1.2
- Moya wo maatla.
  - Phišo ya godimo. (2)
- 1.1.3 Go tloga Dibatsela go fihla Mopitlo. (2)
- 1.1.4
- Bana.
  - Dimpša.
  - Dipampiri tša gagwe tše bohlokwa. (3)
- 1.1.5
- Dintlo tše pedi tša legato le tee.
  - Diphapoši tša borobalelo tša Tintswalo.
  - Legae la batšofadi.
- (TŠE PEDI fela.) (2)
- 1.1.6 Balekwa ba tla fa dikarabo tša maleba.
Mohlala:
- Go kitima ka maikemišetšo a go phološa tše bohlokwa ka ngwakong.
  - Go hlakodiša bana le diruiwa. (2)
- 1.1.7 Ke maikutlo a manyami.
- Lebaka ke gore thaba yeo e be e dula e mo tlišetša lethabo pele ga tiragalo, ye bjalo e swele. (2)
- 1.1.8
- Mmušo o rometše borasetimamollo go leka go lwantšha mollo woo wa hlaga.
  - Mmušo o rometše dihelikoptara tše nne go fothela meetse go thibela go keka ga mollo.
  - Ditsela di ile tša tswalelwa.
- (TŠE PEDI fela.) (2)
- 1.1.9
- Maloko a setšhaba a gamotše muši gomme ba alafša.
  - Dikete tša diekere tša dimela di swele.
  - Magae le marobalo a maikhutšo a sentšwe. (2)
- 1.1.10 Balekwa ba tla fa dikarabo tša maleba.
Mohlala:
- Go bile le go thunya borobalelong.
  - Tshenyo yeo e hlotšwego ke mollo.
  - Palo ya batho bao ba alafetšwego ditlamorago tša mollo.
  - Bao ba amegilego tiragalong yeo.
- (TŠE PEDI fela.) (2)

- 1.1.11 Ka go aba di dirišwa tša motheo tše bjalo ka:
- Dijo.
  - Ditente/ Mafelo a borobalelo.
  - Diaparo le dikobo tša go robala.
- (TŠE PEDI fela.) (2)
- 1.1.12 Balekwa ba tla fa dikarabo tša maleba.
Mohlala: A lekane.
- Mafelo a mantši go beilwe maswao a go laetša gore go se tšhungwe mello/ go se lahlelwe mašaledi a metšoko.
  - Go na le melao ye e ganetšanago le go gotetšwa ga mello. (2)
- 1.2 1.2.1 B/Boipelaetšo.
Baipelaetši ba nyaka gore koloi ya maphodisa e se tloge. (2)
- 1.2.2
- Baipelaetši ba laetša go se kgotsofale ka mošomo wa maphodisa.
  - Baipelaetši ba šitiša maphodisa go dira mošomo wa bona. (2)
- 1.2.3
- Ba duma ge mosenyi a ka fološwa ba mo swaraswara.
  - Ba kgahlanong le maphodisa ka sepheto seo ba se tšerego. (2)

PALOMOKA YA KAROLO YA A: 30

KAROLO YA B: KAKARETŠO**POTŠIŠO YA 2**

Kakaretšo e ka akaretša dintlha tše di latelago:

DITSOPOLWA.		MANTŠU A TLHALOŠO.	
1.	'Go bohlokwa gore motho a dire dithuto tše di nyalelanago...'	1.	Dithuto tša go nyalelana le mošomo di bohlokwa.
2.	'Kgonthišiša gore o rata le go ipshina ka ...'	2.	Netefatša gore o rata le go ipshina ka mošomo woo.
3.	'O swanetše go nyaka mošomo wo o ka mo phedišago'	3.	Nyaka mošomo wo o ka go phedišago.
4.	'Nyakišiša ka mohuta wa mošomo wo o o nyakago'	4.	Hwetša tshedimošo ka mošomo wo o nyakago.
5.	'Se thome pele ka go lebelela tefelo ya mošomo.	5.	O se ke wa lebelela moputso ge o nyaka mošomo.
6.	'Hlokomela bokgoni bjo o nago le bjona bja gago mabapi le mošomo'	6.	E ba le bokgoni bja mošomo.
7.	'Ithaope go dira mošomo wo ka nako ya maikhutšo'.	7.	Go fela o dira mošomo go fa motho maitemogelo.
			Palo ya mantšu: 57

Go swaya kakaretšo.

Kakaretšo e swaiwe ka tsela ye:

- Molekwa a ngwale palo ya mantšu ao a nyakegago.
- Dintlha = 7
- Polelo = 3
- Palomoka = 10
- **Kabo ya meputso.**
  - Meputso ye 7 go dintlha tše 7 (Moputso o tee go ntlhakgolo ye nngwe le ye nngwe)
- **Meputso ya polelo.**
  - Molekwa o fiwa moputso o tee (1) ge dintlha tše di nepagetšego di le magareng ga 1–3.
  - Molekwa o fiwa meputso e mebedi (2) ge dintlha tše di nepagetšego di le magareng ga 4–5.
  - Molekwa o fiwa meputso e meraro (3) ge dintlha tše di nepagetšego di le magareng ga 6–7.

Ge molekwa a ngwalollotše dintlha kabo ya meputso ya polelo e tla ba ka tsela ye:

- Molekwa ga a fiwe meputso ya polelo ge a ngwalollotše dintlha tše 6-7.
- Molekwa o tla fiwa moputso o tee wa polelo ge a ngwalollotše ntlha e 1-5.

PALOMOKA YA KAROLO YA B: 10

KAROLO YA C: THUTAPOLELO LE TŠHOMIŠOPOLELO

POTŠIŠO YA 3

- 3.1 Maeto ka Sefofane. (1)
- 3.2 Batho ba go tšea maeto a matelele/Batho ba go ikgona/Ba go ba le tšhelete. (1)
- 3.3 'Yona Peolwane'. (1)
- 3.4 Gore leeto ke bokae?/ Leina la sebapatšwa. (1)
- 3.5 Fonte ye kgolo: E swere molaetša wo mogolo/ e goketša mmapaletšwa/
moreki.
Fonte ye nnyane: E tlaleletša molaetša wo mogolo/ e jabetša
mmapaletšwa/moreki. (2)
- 3.6 Mehlolo yeo e/ Dimaka tšeo di dirwago ke boramahlale. (1)
- 3.7 Go laetša kgatelelo ya bokgoni bja boramahlale. (1)
- 3.8 Balekwa ba tla fa dikarabo tša go fapana.
Mohlala:
E ka ba goketša.
• Batho ga ba rate go tšea nako ye telele ba le tseleng.
E ka se ba goketše,
• Lebelo leo le kitingwago ke sefofane le nakonyana yeo e se tšeago
leetong di ka dira gore ba go ba le go boifa ba šie. (2)
[10]

POTŠIŠO YA 4

- 4.1 Monna o diretše mosadi dijo/difihlolo. (1)
- 4.2 Hunadi.
Ka setšo mosadi/monna o hlompšha ka sereto. (2)
- 4.3 'Sa monna ke morale bjale'. (1)
- 4.4 A ke re le re sa monna ke morale bjale. (1)
- 4.5 A makalo.
O makadišwe ke gore monna o mo diretše dijo. (2)
- 4.6 Ka phaphošing ya boiketlo. (1)
- 4.7 • Ga go sa na kgethollo go ya ka bong.
• Mabaka a fetogile, monna o direla mosadi wa gagwe dijo. (2)
[10]

POTŠIŠO YA 5

5.1	5.1.1	Go <u>letetšwe</u> gore ba <u>nyalane</u> .	(2)
	5.1.2	Ikhwetša.	(1)
	5.1.3	Molaotheo wa naga o tiišetša ntlha ye.	(1)
	5.1.4	Modirišopego.	(1)
	5.1.5	Mafoko a maleba a tla amogelwa. Mohlala: <ul style="list-style-type: none"> • Ke dula fase. • O dula a eja.	(2)
	5.1.6	Mabarebare.	(1)
	5.1.7	<ul style="list-style-type: none"> • Gore ba tla nyalana mafelelong. • Ba a nyalana mafelelong.	(2)
	5.1.8	'Se ke seo se sa diragalelago Theko'.	(2)
	5.1.9	'Yoo a di dutšego kgauswi ...'	(2)
5.2	5.2.1	Mongwaga/Ngwago/Ngwaga wo.	(1)
	5.2.2	Modimo o re atlile lenyaga, a re tlogeleng go balabala.	(1)
	5.2.3	Leinagokwa.	(1)
	5.2.4	Kgotlelele/ Tiišetše.	(1)
	5.2.5	Maikutlo a lethabo. Batho ba seswantšhong ka moka ba a sega/ difahlego tša bona di edile.	(2)

[20]

PALOMOKA YA KAROLO YA C: 40

KAROLO YA D: DINGWALO

DIKANEGELOKOPANA

KE BOPHELO – SJ Chokoe

POTŠIŠO YA 6

- 6.1 6.1.1 Ke Kwanyana. (1)
- 6.1.2
- Molwantšhi ke MmagoKwanyana.
O be a le kgahlanong le kgopolo ya Kwanyana ya gore ngwana ga se wa gagwe.
  - Mohlohleletši ke leseana/leseanyana.
Ke lona la go hlohleletša lenyalo gare ga Kwanyana le Thele. (4)
- 6.1.3 Ke ya selegae/setšo/segologolo.
- Baanegwa ba sa dula ka mekutwaneng.
  - Go tiiša gore ngwana ke wa lesogana ngwana o bapetšwa le meloko ya bona ya pele.
  - Baanegwa ba sa ikagela mengwako ka bobona. (4)
- 6.1.4 Ke thulano ya ka ntle.
MmagoKwanyana o thulana le morwa mabapi le taba ya gore ngwana ke wa mang. (2)
- 6.1.5
- Ke motho wa leago.
O atlegile go fediša pelaelo ya morwagwe mabapi le taba ya gore na ngwana ke wa mang. (2)
- 6.1.6
- Morero wa kanegelokopana ye ke gore bana bao ba belegetšwego lapeng le itšego ba tla dula e le ba lona lapa leo.
  - Kwanyana o be a e na le pelaelo ya gore ngwana yo Thele a mo imilego ga se wa gagwe.
  - MmagoKwanyana o ile a atlega go tloša pelaelo yeo ka go bapetša ngwana le meloko ya bona ya pele. (3)
- 6.1.7 Balekwa ba tla fa dikarabo tša maleba.
- Mohlala: Kwelobohloko.
- Kwanyana a ka kwelwa bohloko bjale ka ge a fekeeditšwe ka ditaba tša go hloka bohatse.
- Lethabo.
- Motho a ka thabišwa ke ge go tla rena khutšo malapeng gwa se be le dikgakgano. (2)

- 6.1.8 Balekwa ba tla fa dikarabo tša maleba.
Mohlala:
- O atlegile, mongwadi o fegile mmadi.
  - Mafelelong Kwanyana o ile a makala kudu ge a ekwa gore Tsheta ke tatago ngwana yo a bego a re ke wa gagwe.
- Ka go realo mmadi ga a tsebe gore Kwanyana o tla tšea magato a mohuta mang.
(TŠE PEDI fela.) (2)
- 6.2 6.2.1 Ke bašomimmogo. (1)
- 6.2.2 Ke tikologo ya sebjalebja/sehono.
• Melato e begwa maphodiseng e sego kgorong ya mošate.
• Go bolelwa ka Sersanta le Konstabolo. (2)
- 6.2.3 Ke thulano ya ka ntle.
• Sersanta Letlere o thulana le Konstabolo Botho ka ge Konstabolo Botho a swere motho pele molato o begwa maphodiseng/Ba thulana ka polelo fela. (2)
- 6.2.4 • Poledišano e thuša go tšweletša dimelo tša baanegwa.
• Poledišano e thuša go tšweletša maikutlo a baanegwa.
• Poledišano e thuša go tšwetša pele ditiragalo. (3)
- 6.2.5 Balekwa ba tla fa dikarabo tša maleba.
Mohlala:
- Konstabolo Botho a ka tšea sephetho sa go tlogela mošomo.
  - Konstabolo Botho a ka tšea magato a go ipelaetša kgahlanong le tiragalo yeo, ka gore a ka ya go IPID. (2)
- 6.2.6 O na le botho/O rata mošomo wa gagwe.
• Leina la gagwe le a ipolela/ Leina la gagwe ke seromo.
• Ke motho wa go rata toka e phethagala.
• Le ge a se mošomong o tšwela pele go phethagatša molao ka go swara basenyi. (4)
- 6.2.7 Ke kgakgano.
Kgato ye e tšweletšwa ke go se dumelelane magareng ga Konstabolo Botho le Sersanta Letlere mabapi le ka fao molao o swanetšego go phethagatšwa ka gona. (2)

- 6.2.8 Diteng tša setsopolwa se di nyalelana le hlogo ya kanegelokopana ka lebaka la gore di gatelela taba ya gore molao o swanetše go phethagatšwa ka mabaka ohle/Sersanta Letlere o gatelela Konstabolo Botho ka la gore molao ga o mo dumelele go seo a se dirilego. (2)
- 6.2.9
- Konstabolo Botho o utolla gore mmolai yola Sersanta Letlere a ilego a gana a golegwa, ba a tswalana. (2)
  - Sersanta Letlere o a golegwa. (2)

PALOMOKA YA KAROLO YA D: 40
PALOMOKA YA TLHAHLOBO: 120